Erken Cumhuriyet Dönemi Dil Politikaları: Güneş Türk Dil Teorisi'nin Türk Basınında Yansımaları

Özlem ŞENDENİZ

Araş.Gör., Iğdır Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.
E-mail: ozlemsendeniz@gmail.com

ÖZ

ŞENDENİZ, Özlem, **Erken Cumhuriyet Dönemi Dil Politikaları: Güneş Dil Teorisi'nin Türk Basınına Yansımaları**, CTAD, Yıl 10, Sayı 20 (Güz 2014), s. 307-326.

Güneş Dil Teorisi, Türkçe'nin dünya dillerinin kaynağı olduğunu savunan 1930'lu yılların ikinci yarısında ortaya atılmış bir dilbilim teorisidir. Uluslaşma sürecinin önemli bir ayağı dil problemi idi. Güneş dil teorisi 1930'lu yılların ilk yarısında dilde sadeleşme hareketinin yol açtığı sorunların önüne geçmekte işlevsel rol oynadı. Çalışma, III. Türk Dil Kurultayı'nda sunulan Güneş Dil Teorisi'nin 1936-38 yıllarında gazetelere yansıması üzerinden, teorinin resmi ideoloji tarafından kullanımına odaklanmaktadır. Araştırma iki soru üzerinden temellenmektedir; "Niçin bugünün araştırmacıları Güneş Dil teorisini kara mizah örneği olarak görmektedir?", "1936-38'de farklı olan nedir?" Bunun için, dönemin kitle iletişimini yönlendiren gazeteler merkez alınarak bir çözümleme yapılmıştır. Ayrıca makalenin araştırdığı sorular arasında "Ne yazılmıştı? Nasıl yazılmıştı? Kimler okumuştu? Erken Cumhuriyet dönemi açısından önemi neydi?" bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Güneş Dil Teorisi, Resmi İdeoloji, Erken Cumhuriyet Dönemi, Basın.

ABSTRACT

ŞENDENİZ, Özlem, **Language Policies in Early Republican Era: Reflections of the Sun Language Theory on Turkish Press**, CTAD, Year 10, Issue 20, (Fall 2014), p. 307-326.

The Sun language theory that emerged in the second half of the 1930's, simply argues that all languages in the world derived from Turkish. Language appeared as an important pillar of the nation-building process. Sun language theory played a functional

role in the prevention of problems emerged as the result of the simplification attempts in Turkish in the first half of the 1930's. This study focuses on the usage of the referred theory as the means of ideology by the government with respect to the reflections of the debates on the newspapers between 1936 and 1938. The study relies on why current researchers have been regarding the referred theory as an example of black humor while making an analysis on the circumstances in the second half of the 1930's that let the referred theory be asserted relying on the newspapers of the referred period that could have led the public opinion. Furthermore the study would shed light to some information on questions including the content of the concerning articles, the style, the readers as well as the significance of the theory for the early Republican period.

Keywords: Sun Language Theory, Official Ideology, Early Period of the Republic, Press.

Giriş

Devletler ve örgütler varlık sebeplerini anlamlandıran ve destekleyen fikirler içerisinde hareket ederler. Bu fikirler bütünü, yapının resmi ideolojisini oluşturur. Çalışmada devlet merkezli ele alacağımız resmi ideolojinin oluşumu kendi içinde farklılaşan, gelişen ve değişen bir süreçtir. Türkiye Cumhuriyeti, bu süreç içerisinde Dil-Tarih tezlerinde olduğu gibi, pek çok aracı işlevsel olarak kullanmıştır. Bu çalışmada Türk Dil ve Tarih tezlerinin çıtasını farklı bir yönde yükselterek buluşturan Güneş Dil Teorisi'nin, dilin kökenine ilişkin geliştirilmiş bir teori olmasından ziyade, genç Cumhuriyet'in resmi ideolojisini oluşturmakta ki araçsallığı incelenmiştir. İncelemede izlenen rota, teorinin ortaya çıktığı dönemin panoramik bir fotoğrafı ile neden Güneş-Dil teorisinin aşırılıklarına ihtiyaç duyulmuş olunabileceğini belirlemek ve bu işlevsel yönün halka nasıl yansıtıldığının, teorinin oluşum -1936- ve sönümlenim -1938- yıllarında gazete haberlerine yansıması üzerinden belirlemektir. Dönemin birincil kitle iletişim aracı gazetelerdir. Gazetelerin haber aktarımlarını entelektüel düşün hayatı ile bağlantılı bir biçimde, siyasal hayatın yönelimlerinden etkilenen ve etkileyen olarak okumak gerekmektedir. Bu bağlamda çalışmanın ikinci kısmı gazetelerdeki Güneş Dil Teorisi haberlerinin aktarımına yoğunlaşmıştır.

Türk Dil-Tarih Tezleri ve Milliyetçilik

Jean Bethke Elshtain 20. yüzyıl için "milliyetçilik çağımızın büyük tutkusu" demiştir.[1] Bu büyük tutkuyu canlı tutmak için, milliyetçilik ateşi beslenmelidir ki bu özellikle de yeni kurulan ulus devletler için bir gerekliliktir. Erken Cumhuri-

[1] Jean Bethke Elshtain, Identity, *Sovereginity and Self-Determinataion Peacemaking: Moral and Policy Challenges for a New World*, 1994, s. 97, erişim; http://books. google.com.tr/books?id=xp6JwmU4IXUC&pg=PA97&lpg=PA97&dq=jean+bethke+elshtain+nationalism+passion&source=bl&ots=00iNxHwxX3 &sig=Gf6omPQPN7fC0DwV4xLU 8RLjdfU&hl=tr&sa =X&ei=r_eTUOiyIYL ftAao-IGYCg&sqi=2 &ved=0CCQQ6AEwAQ#v=onepage&q&f=false.

yet döneminde bu amaç ile kullanılan Güneş Dil Teorisi'nin milliyetçilik tutkusuna etkisi, ateş metaforundan devam ederek anlatılırsa, yaş bir odun gibi olmuştur. Ateşe atıldığında beklenilenin aksine "cayır cayır" yanmaya başlamadığı gibi, yanmayan kısmı da ocağın dibinde yer kaplamış, ateşin harlanmasını geciktirmiştir. Bugünün araştırmacıları için Güneş Dil Teorisi'nin o yanmayan "boş" kısmı, milliyetçilik tutkusunun canlı bir ateşe sahip olmak için kullanmaya kalkabileceği "yaş odunlara" ve yanmazlara yönelik ilgilerinin aşırılıklarına dair sık başvurulan bir örnektir.

Bu bağlamda Güneş Dil Teorisi'ni incelemeden önce dönemin art alanının -yakacak odun sağlanan alanın- hatlarını belirlemek gerekir. 1930'lu yıllar Türk Dil ve Tarih tezlerinin ortaya atıldığı dönemdir. Burada araştırmacıların karşısına dil ve tarih tezlerine neden ihtiyaç duyulduğu bir soru ve neden 1930'lu yıllarda bu tezlerin kullanıldıkları ise bir başka soru olarak çıkmaktadır. Birinci soru üzerinde yoğunlaştığımızda dil ve tarihin milliyetçiliğin oluşumu ile olan bağlantısı öne çıkmaktadır. Millet olmak için nesnel kriterler saptama ya da belli gruplar "milletleşirken", belirli grupların neden "milletleşmediğini" açıklama girişimleri, genellikle ya dil ve etnik kökende tek bir kritere ya da dil, ortak topraklar, ortak tarih, kültürel özerklikler gibi bir kriterler kümesine dayanmıştır.[2] Bu açıdan dil-tarih tezleri "kadim" ortak göstergeleridir. İkinci soru -neden 1930'lu yıllarda dil ve tarih tezlerinin kullanıldığı- ise, Türkiye Cumhuriyeti ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki süreklilikler, kopuşlar, manevi boşluk ve konjonktürel yapı bakımından incelenmelidir. 1930'lu yıllarda Kemalist ulusçuluk "dil" ile "ulus"u nerdeyse eşitleyen bir söylem benimsemiştir.[3] Siyasal hayatta süreklilik ve kopuşlar güncelliğini koruyan bir konudur. Yeni bir devletin kuruluşu ve devlete "uygun" milletin inşası, neyin terk edileceğinin ve neyin devam edeceğinin belirlenmesi hususuna önem kazandırır. Ancak sert kopuşların beklenmeyen etkilerini yumuşatmak için farklı hamlelere başvurulur ki, Güneş Dil Teorisini bu hamlelerden biri olarak da okumak gerekir. Çalışma içinde konjonktür üzerinde durulmamıştır. Zira özünde resmi ideolojinin bu hamleleri uygulayabilmesi için gerekli koşulların 1930'lar ile birlikte gelişmiş olduğu kabuldür.

Dil, iletişimin temel aracıdır ve toplum iletişim temellidir. Mamafih dil üzerinde gerçekleşen her yenilik siyasetten daha fazlasını, toplumun tüm sosyokültürel yapısını değiştirir. Bu bağlamda Osmanlı'dan Türkiye'ye geçişte yaşanan en sarsıcı kopuş belki de dilde olmuştur. Bu bir travmadır. Ulus devletin ulus'unun tanımlanmasında ki en büyük ortaklık dil iken, 1928 yıllında dilin alfabesi "harf inkılâbı" ile değiştirilmiş, 1932'de Türk Dil Kurumu kurulmuş ve dilde sadeleş-

---

[2] Eric J. Hobsbawm, *1780'lerden Günümüze Milletler ve Milliyetçilik Program*, *Mit, Gerçeklik,* Çev. Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2006, s. 19.

[3] Hüseyin Sadoğlu, *Türkiye'de Ulusçuluk ve Dil Politikaları*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010, s. 214.

tirme hareketleri başlamış, toplum bir manada diline yabancılaşmıştır. Derrida, İstanbul Mektubu'nda harf devriminin bu travmatik yönünden bahseder;

> Türklerin harflerini, Türk tarihini derinden etkileyen harf devrimini, kaybolmuş harflerini, şiddetle değiştirmeye zorlanmış harflerini düşünüyorum. … Bizde böyle bir şey olduğunu düşün: Cumhurbaşkanı yarından itibaren yeni bir yazı sistemi kullanmamız gerektiğine karar versin. Üstelik dili değiştirmeksizin! Ve dünün harflerine dönüş kesinlikle yasaklanacak! … harflerin, işaretlerin her tezahürün vücudunu değiştirmesi gerekir ve bunu yaparken de dilinin hala efendisiymiş gibi davranmak zorundadır.[4]

Harf devimi Türk halkının gözünde Derrida'nın anlattığı kadar travmatik bir olay mıdır? Muhtemelen, ancak günümüzde anlatılarda Türk Dil Devrimi gerekli bir özveri ve bir başarı hikâyesidir. Aynı zamanda sadeleşme hareketi ile vurgulandığı gibi, eskiden kopuştur. Bu iki veriyi ayrı ayrı değerlendirmek yanılgı getirir. Söz gelimi harf inkılâbının öncül denemeleri vardır. 1908-1918 arasındaki Meşruiyet döneminde değişim istemi güçlenmişti, hatta bu istem Enver Paşa tarafından bir alfabe olarak sunulmuştu. Enver Paşa'nın kendi alfabesinin propagandası için uğraşılan dönemde bazı gazeteciler ve edebiyatçılar ise Latin harflerinin benimsenmesini sağlamaya çalışmaktaydı ve bu fikrin uzun bir geçmişi vardı.[5] Bu öncül reform çabası, harf devriminin travmatik yapısının dönemde yazı dilini kullananların çoğunluğunun üzerinde ki etki derecesini ve onların da inkılâba yönelik tartışmaların içinde olduklarını hesaba katmak gerekir.

Harf inkılâbının akabinde dilde sadeleşme hareketi ve öz Türkçe kelime üretim seferberliği başlamıştır. Atatürk, Batı'ya yönelme amacında Arapça ve Farsça unsurların dile hâkim olması karşısında kızgındı ve yerel kaynakların akıllıca kullanılmasıyla yabancı sözcüklerin lüzumsuz hale geleceğine inanıyordu.[6] Bu seferberliğin dilin kaynaklarını sınırlandırmaya yönelik yan etkisi ortaya çıktığında, ilk hareketi bertaraf edecek ya da en azından sınırlayacak bir hamlenin geliştirilmesi gerekmekteydi.

Bir kopuş gibi görünmekte olan harf devrimi, dil tartışmaları ve dilde sadeleşme hareketi ile birlikte aynı zamanda sürekliliktir. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki uluslaşma tartışmaları entelektüelleri kaçınılmaz olarak Türkçenin problemlerine yöneltmişti. Çünkü bir ulus ancak kendi öz dilinde çağdaşlaşma sürecini gerçekleştirebilirdi. Fakat Türkçe, Arapça ve Farsçanın hegemonyası altında kaybolmak üzereydi. İmparatorluğun ilk modern elitleri, bu sebeple alfa-

---

[4] Jacques Derrida, "İstanbul Mektubu" *Derrida: Yaşamı Yeniden Düşünmek Cogito 47-48,* Yapı Kredi Yayınları 2006, s. 19-20.

[5] Geoffrey Lewis*, Trajik Başarı Türk Dil Reformu*, Çev. Mehmet Fatih Uslu, Gelenek, İstanbul, 2004, s. 46.

[6] Lewis, *age.,* s. 59.

beden, dilde sadeleşmeye Türkçenin birçok problemini tartışmaya mecburdular.[7] Sonuçta modernleşme sürecindeki Türkçe tartışmaları, Osmanlı mirasıdır. Buraya kadar kopuş ve sürekliliğin ortasında kalan dil ile millette birleştirici bir unsur olarak sunulan Dil-Tarih tezleri çizgisinde ki karşıtlık, manevi boşlukta yankısını bulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki dil kopuşu bir yeniden birleştirme ile Osmanlı öncesine bağlanmıştır. Güneş dil teorisi bu bağlantıda, manevi boşluğun doldurulmaya çalışıldığı yerdedir. Osmanlı öncesine "yeniden birleştirme" ile bağlanan dildeki kopuşun toplum üzerindeki etkisi ne olmuştur? Sonuçta eski düzenlerden, inançlardan ve sembollerden uzaklaşma veya kopuş Mustafa Kemal'in Ruşen Eşref'e 1929'da söylediği gibi "manevi potansiyelimizin bataryalarında bir boşluk" meydana getirmişti.[8] Dil gibi hayatın her anında ve her yerinde yaygın bir araçsal olgu, elbette ki manevi boşluğu doldurmada kullanılmaya çalışılacaktı. Zira dönemde Mustafa Kemal'in başlıca uğraşlarından biri bu manevi boşluğun doldurulmasıdır. Manevi gücün takviyesi için o, bilinçli olarak bir yandan Tarih ve Dil tezleri ile ulusçuluğa yeni bir kapsam ve derinlik katmaya, diğer yandan İslam'ı millileştirmeye ve rejimle bağdaşır hale getirmeye çalışacaktır.[9] Sadeleşme hareketinin aşırılaşması karşısında bir hamle olarak Güneş-Dil teorisi de hem bir kopuş hem de sürekliliktir. Güneş Dil Teorisi ile aşırılıklar görece durmuştu, nede olsa artık bütün kelimelerin kökeninin Türkçe olduğu bilinmekteydi! Söz gelimi, Atatürk'ün konuşmaları ve yazılarına bakıldığında Üçüncü Kurultay'dan sonra Türkçe karşılıkları bulunduğuna inandığı kelimeleri hâlâ kullandığını, fakat artık bu Kurultay'dan önce kullandığı yeni, aşırı ve uyduruk kelimelerden uzak durduğu söylenebilir.[10] Benzer şekilde İ. Necmi Dilmen, Güneş Dil teorisinin maddi dil planlaması üzerindeki etkisini "rahatlama" olarak belirtir. Çünkü artık Türkçeye "yabancı" zannedilen birçok sözcüğün köken itibariyle Türkçe olduğu kabul edilmiştir. Bu aşamadan sonra TDK'nın halk nazarında kabul gören kelimeleri tasfiye etmesi gerekmiyordu.[11]

Türk modernleşmesinin temel açmazları, problemleri, çelişkileri ve dinamikleri kardeş tezler –Dil-Tarih tezleri- anlaşılmadan çözümlenemez. Cumhuriyet'in başlıca hedefi asla sadece Batılılaşmak olmamıştır. Ancak Güneş Dil Teorisi'nin aşırılıklarını anlamlandırmak için Batılılaşma hedefinin dönemin haleti

---

[7] Gökhan Yavuz Demir, "Türk Tarih Tezi ile Türk Dil Tezinin Kavşağında Güneş Dil Teorisi", *U.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler*, 11, 9. 2010, s. 388.

[8] Hasan Ünder, "Atatürk İmgesinin Siyasal Yaşamdaki Rolü", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Kemalizm*, Cilt 2, 6. Baskı, Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekin, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009, s. 148.

[9] Ünder, *age.,* s. 148.

[10] Demir, *age.,* s. 393.

[11] Sadoğlu, *age.,* s. 250.

ruhiyesine yansımalarına bakmak gerekir. Arka planda Batı karşısında galip gelinen bir savaş olmasına rağmen, hissedilen geri kalmışlık duygusu belirleycidir.

> Türk dili, taş ve maden çağında kültür kavramlarını göç yoluyla bütün dünyadaki dillere yayan çok eski ve çok büyük bir kültür dilidir. Esasında bu teori, tarih tezinin iki yönlü hedefini gösteriyordu: Birincileyin, Türk dili ve ırkının sürekliliğini ispatlamak; ikincileyin, Güneşin ilkel toplumlardaki tanrı tanımaz gücünü esas alarak dil problemini seküler bir düzleme taşımak. Çünkü Türk Dil Devrimi'nin başlıca motivasyonu "Türkçeyi Arapça ve Farsçanın hegemonyasından kurtarmak" gibi görünse de aslında daima "Laik Cumhuriyetin dilini," Arapça ve Farsçayla özdeşleştirilmiş İslâmın etkisinden kurtarmak olmuştur. Cumhuriyet, alfabe değişiminden dilde sadeleşmeye varana kadar topyekûn Dil Devrimi'nde esasen iki şeyi hedeflemişti: Türkleşmek ve sekülerleşmek. Şimdi Güneş-Dil Teorisi'yle Türkçe İslâmın boyunduruğundan kurtarılacaktı.[12]

Bu bağlamda tek hedef Batılılaşma olmamakla birlikte, Dil-Tarih tezleri hissedilen geri kalmışlık duygusu karşısında işlev sahibi olmakta, Türkleşmek ve sekülerleşmek içinde üretilmişti. Zira yeni Cumhuriyet'in çözmesi gereken en acil sorun "laik" ve "çağdaş" bir ulus inşa etmek olmuştu. Yapılan bütün devrimler, düzenlenen bütün kurultaylar ve öne sürülen bütün tezler hep bu "laik" ve "çağdaş" ulusun inşasına yönelik teşebbüslerdir.[13] Böylelikle modernleşme\batılılaşma, Batı karşısında onun dilsel yapısını öncüleyen bir çizgide gerçekleşmiş, "eziklik" atlatılmış olacaktı.

1936 yıllında Üçüncü Türk Dil Kurultayı'nın akabinde, yüksek emellerle otaya atılan Güneş-Dil Teorisi'nin etkisi 1938 yıllında sönümlenmiştir."Yüksek emelleri" bugünün araştırmacıları için, Güneş-Dil teorisinin aşırılıklarını temsil etmektedir. Belki de söylenmesi gereken Güneş Dil Teorisinin asli etkisinin -katkısının- bu yüksek emellerden ziyade,1930'ların başlarında oldukça yaygın hâle gelen dilde tasfiyecilik konusundaki aşırılığın önüne geçilmesi[14] konusunda sağladığı katkıdır.

III. Türk Dil Kurultayı ve Güneş Dil Teorisi

Bugün bilinen hikâyesi ile güneş dil teorisinin ortaya çıkışı şöyledir;

> Şüphesiz Üçüncü Türk Dil Kurultayı'na damgasını vuran, Dr. Phil H. F. Kvergic'in Atatürk'e gönderdiği Türk dilinin başka dillerle ilişkisi konusunda yeni bir teoriye zemin hazırlayan La Psychologie de quelques elements des

[12] Demir, *age.,* s. 392.

[13] Demir, *age.,* s. 394.

[14] Ahmet Bozdoğan, "Atatürk Döneminin Dil Kültür ve Edebiyat Politikalarını Yansıtan Bir Halkevi Dergisi: Ortayayla", *C.Ü. Sosyal Bilimler*, Cilt: 31 No: 2, 2007, s. 121.

langues turques (Türk Dillerindeki Bazı Ögelerin Psikolojisi) adlı çalışmasından ilhamını alan Güneş-Dil Teorisi'dir. Güneş-Dil Teorisi'nde iddia edildiği gibi bütün dillerin Türkçeden geldiğine dair bir tez ortaya koymayan, daha ziyade Antropoloji ve Freud'un psikanaliz yöntemlerinden faydalanarak Türkçenin başka bazı dillerle akrabalığı olabileceğini ileri süren Dr. Kvergic'in Avrupada bastıramadığı kırk yedi sayfalık bu tezde Atatürk, kardeş Türk Tarih Tezi ile Türk Dil Tezini taçlandıracak mükemmel bir müttefik bulmuştu. Atatürk'ün talimatıyla Güneş-Dil Teorisi hemen Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde okutulmaya başlandı ve İbrahim Necmi Dilmen, Hasan Reşit Tankut, Saim Ali Dilemre, Agop Dilâçar, İsmail Hami Danişmend, Ragıp Hulûsi Özdem gibi dilciler bu konu üzerinde çalışmaya başladılar. Hatta İbrahim Necmi Dilmen, İkinci Tarih Kurultayı'nda "Güneş-Dil Teorisinin Tarih Tezindeki Yeri" başlıklı bir bildiri sundu. Kvergic'in tezinin zamanlaması kusursuzdu ve artık bütün tezler birbirini destekliyordu.[15]

Ve yine bugün anlatılan, Güneş Dil Teorisi'nin aşırılığı ve kara mizah örneği çözümlemeleri, önermeleridir. Her şeyden önce söz konusu olan, taşıdığı evrensellik ideasının ağır gelmesidir. Dilin kaynağının sorgulanması kesin çözüme ulaşamayan ama pek çok çözüm önerisine sahip bir problematik iken, Güneş-Dil Teorisi kesin bir çözüm öne sürmektedir. Benzer ideada olan dil teorileri bulunmaktadır. Dil teorilerine yönelik temel sınıflandırma çok kaynaklı "poligenesis" ve tek kaynaklı "monogenesis"dir. Pek çok ulus devlet ilk ulus ve ilk dil olma ideaları dolayısıyla monogesis teorileri temel almaktadır.[16] Güneş dil teorisi de benzer biçimde monogesis bir teoridir ve bütün ulusların sahip çıkmaya can atacağı, ilk ulus- ilk dil olma unvanını Türkiye Cumhuriyeti'nin ellerine bırakmaktadır. Böylesi büyük bir ödül için "hile" olarak söylenemese bile, boşlukları "görmezden" gelme ve "abartma" olarak algılanabilecek açılımlar, çıkarsamalar yapılmıştır. Kara mizah tamda bu çizgi üzerinde ortaya çıkmıştır.

Güneş Dil Teorisinin Basına Yansıması

Teoride Dil- Tarih tezlerinin, özelde Güneş Dil teorisinin işlevselliği ortadadır. Çalışmanın sorunsalı bunun pratiğe dökümünün, halka aktarımının incelenmesi üzerine kurguludur. Bu bağlamda yazılı basının üzerine odaklanılmaktadır. Teori halka nasıl tanıtılmıştır? Dikkate ilk olarak alınması gereken, incelenen yıllarda ki gazetelerin tirajı ve okuyucu kitlesidir. Güneş Dil Teorisi'nin ortaya atıldığı dönemin gazete tirajlarına dair fikir sahibi olabilmek için kimi İstanbul gazetelerinin 1937-1938 yıllarındaki tirajlarına bakılabilir: Cumhuriyet (25000-28000), Tan (20000-25000), Akşam (10000-15000), Son Posta (8000-10000), Haber, Kurun (eski adı Vakit) ve Son Telgraf gibi gündelikler (3000-7000) tiraja

[15] Demir, *age.,* s. 391.

[16] Demir, *age.,* s. 387.

sahiptirler. Taşra'daki özel ve resmi gazetelerin 1937-1938'lerdeki tirajları ise, 1000-2000 dolaylarında olmuş, İzmir'in Ahenk, Anadolu, Hizmet gibi gazeteleri 5000-6000, Ankara'nın Ulus'u (Hakimiyet-i Milliye) 28000 tiraja ulaşmıştır.[17] Tiraj ve nüfus oranlaması durumun özgüllüğünü belirlemeye yardımcı olmaktadır. 16.5 milyonluk 1937 Türkiye'sinde, yine beş büyük İstanbul gazetesinin toplam baskı sayısı 65 bin dolaylarındadır. Oysa söz gelimi 45 milyonluk 1978 Türkiye'sinde, beş büyük İstanbul gazetesi iki milyona yakın günlük tiraja ulaşmaktadır.[18] Gazetelerin düşük tirajı okuyucu azlığı ile birebir bağlantılıdır. Nicel durum, nitel durumun da gösterenidir ve aslında Cumhuriyet'in aydınları, gazetelerin asli okuyucu kitlesidir. Bu durum gazete yazılarının içeriğini de belirlemektedir. Basındaki yansımaları incelerken döneme dair hatırlanması gerekenler arasında eğitim-öğretim yapısının niteliği ve niceliği de bulunmaktadır. Sayısal veriyi, 1937 yıllı Cumhuriyet gazetesinde "Memleketimizde 36 lise ve 109 orta mektep var" başlıklı haberde bulmaktayız.[19] Eğitim öğretimin kurumsal yapısının kısıtlılığı tamda bu başlık aracılığı ile belirlenebilmektedir.

Gazete yazılarında dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta içeriklerin Güneş-Dil Teorisi ile ilgili yazılmış kitaplarınkine eş olmasıdır. Burada gazete yazılarını ve kitapları yazanlar ile röportaj verenlerin aynı isimler olmasının payı elbette vardır. Bu isimler arasında öne çıkanlar; Abdulkadir İnan, İbrahim Necmi Dilmen, İ.M. Mayokan, Afet İnan, Ahmed Cevad Emre bulunmaktadır. Okuyucu kitlelerinin birliği de bu bağlamda okunmalıdır. Bu eşlikte asıl olan, gazete yazılarını yazanların bilgilerini edindikleri kaynakların birliğidir. Söz gelimi, Üçüncü Dil Kurultayı Güneş – Dil komisyon üyesi Dalkılıç'ın; "Dil Bahisleri 4; Üçüncü Dil Kurultayı niçin toplandı ve ne yaptı?" yazısının dipnotları: Türk Dil Bilgisi Dersleri; İbrahim Necmi Dilmen, Güneş Dil Teorisine Göre Dil Tetkikleri; Hasan Reşit Tankut, Türkoloji Ders Hülasaları; Abdülkadir İnan[20] atıflıdır. Böylelikle gazete yazılarının yazar ve okuyucu çemberinin -yani entelektüel çemberin- çapını belirleyebilmekteyiz.

1936-38 yıllarında Güneş-Dil teorisi ile ilgili yapılan gazete incelemesinde Açıksöz 1936, Cumhuriyet 1936, Ulus 1936, Kurun 1938 gazeteleri esas alınmıştır. Yazıların yayın sıklığı incelendiğinde üç ana merkez belirlenmiştir; Üçüncü Dil Kurultayı merkezli yazılar, Dil Bayramı merkezli yazılar ve Bilimsel tetkik amaçlı yazılar.

---

[17] Erişçi 1938'den aktaran, Uygur Kocabaşoğlu, "1919- 1938 Dönemi Basınında Toplu Bir Bakış", *Yıllık Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksekokulu*, VI. Erişim http://kitaplar. ankara.edu.tr /dosyalar/pdf/15 8.pdf , 1981, s. 100.

[18] Aldoğan, 1979'dan aktaran Kocabaşoğlu, *age.,* s. 102.

[19] Cumhuriyet, 1937, s. 2

[20] Açıksöz, 30.09.1936, s. 4.

Güneş-Dil Teorisine ilişkin ilk yazılar, 1936 yıllında III. Dil Kurultayı ile birlikte yayınlanmıştır. Bu yüzden kurultay haberleri ile başlamak gerekir. Kurultayın hazırlıkları incelenen Açıksöz, Cumhuriyet ve Ulus gazetelerinde yayınlanmıştır. Söz gelimi Cumhuriyet gazetesi 23 Ağustos – 1 Eylül arasında kurultay ile ilgili 15 haber yayınlamıştır. Batı tarafından dikkate alınabilir olmaya ilişkin vurgu, kurultaya katılan 15 yabancı alim üzerinden sürdürülmüştür. "Atatürk'ün şeref verdiği ve 15 ecnebi alimin iştirak ettiği ilk içtima fevkalade bir hadise halini aldı".[21] Atatürk'ün katılımına yönelik vurgu, Afet İnan'ın kurultay açılışında yapmış olduğu konuşmada da yerini almıştır; "Atatürk'ün kılavuzluğu meşalesi ile kurulmuş olan tarih tezimizle şimdi üzerinde uğraştığımız dil çalışmalarımız arasındaki muvaziliği bütün canlı kesinliği ile ve pek güzel ifadelerle belirtti. Hakikaten bizde dil ile tarih, Atatürk'ün irşad ve idaresinde yekdiğerini ikmal eden çok ileri önemli milli iki ilim unsuru olmuşlardır. … dil üzerindeki tetkikler de tarihi aydınlatmakta devam ediyor."[22] Saffet Arıkan da yaptığı konuşmada "Türk tarihi ve Türk dili, Atatürk rejimi kültür hareketinin en başındadır. … Türk Tarih ve Türk Dil Kurumları Atatürk'ün açtığı ilim ve kültür seferberliğinin kurmayları olarak Onun ışıklı gözleri önünde, Onun aydın yönergelerine göre çalışmaktadırlar.[23] Böylelikle dil kurultayının hem Atatürk'ün hem de Tarih tezinin desteğine sahip olduğu vurgulanmaktadır. Desteğin yanı sıra Atatürk, bizzat dil mevzusu üzerinde mesai harcamakta idi.

Görsel 1- I. Türk Dil Kurultayı Açılışında Atatürk[24]

[21] Cumhuriyet, 25.08.1936

[22] Yunus Nadi, Cumhuriyet, 25.08.1936.

[23] Saffet Arıkan, Cumhuriyet, 25.08.1936.

[24] Anonim, "Üçüncü Türk Dil Kurultayı merasimle açıldı" Cumhuriyet, 25.08.1936.

Atatürk'ün katılımının ve mesaisinin vurgulanması Kurultay haberleri boyunca sürmüştür. Söz gelimi Dil kurultayının üçüncü gününe ilişkin haber birinci sayfada, Atatürk'ün resmi ile birlikte kurultaya katılan önemli isimlerin vurgulanmasıyla verilmiştir; Atatürk, İsmet İnönü, Celal Bayar.[25] Beşikçi kitabında "Hakikatın, "Doğrunun" yegane ölçütü büyük şef Gazi Mustafa Kemal"[26] başlıklı bölümünde gazete yazınlarının gösterdiği desteğin pekte gizil olmayan ucunun altını çizmektedir.

Güneş dil teorisi ile ilgili olarak yine aynı haber içerisinde Türk Dil Kurumu'nun kendisinin ve milletinin tarihine onur verecek yeni bir buluşla akademik dil çalışmaları sahasına atıldığını ve bu yeni buluşa <Güneş – Dil Teorisi> dendiği belirtilmektedir.[27] Böylelikle teorinin "onur verecek yeni bir buluş" ve "akademik" bir çalışma olduğu vurgulanmaktadır. Haberin devamında Yusuf Ziya'nın Güneş Dil Teorisi'ne ilişkin yapmış olduğu konuşma sunulmaktadır. Konuşmanın içeriğinde insanın "düşüncelerini başka birine anlatmak ihtiyacını duyduğu vakit onun dil vasıtasının güneş olduğuna şüphe edilememe"sini[28] ayrıca, Güneş Dil Teorisi'nin, dil meselesinde, dillerin esrarını kaldıran bir sistem olduğunu belirtmektedir. Yapılan açıklamalar ertesi günün Cumhuriyet gazetesinde "Dün Dil Kurultayında Güneş Dil Teorisinin ilmi izahı yapıldı" manşeti ile yerini bulmuştur. Alt başlık ise; "Ata kelimesi Türklük kadar eskidir ve Atatürk kadar bizimdir" İbrahim Necmi Dilmen'in tezinden sonra "bir genç talebenin" çözümlemesi idi.

[25] Cumhuriyet, 27.08.1936, s. 1.

[26] İsmail Beşikçi *Türk Tarih Tezi Güneş-Dil Teorisi ve Kürt Sorunu Bilim Yöntemi Türkiye'deki Uygulama 2*, 1991 Ankara: Yurt Kitap s. 157.

[27] Cumhuriyet, 25.08.1936.

[28] Cumhuriyet, 25.08.1936, s. 1.

BUGÜN

Cumhuriyet

İSTANBUL - CAĞALOĞLU

Onbirinci yıl sayı: 4413 Çarşamba 26 Ağustos 1936

Hayat Ansiklopedisi
10 cildi tamam olmuştur
Her eve ve herkese lâzımdır

Atatürk iki celse arasında, Kurultaya dair esraht tetkik ediyor

Güneş - Dil teorisi ve dilleri karşılaştırma komisyonu dün içtima halinde

Dün Dil Kurultayında Güneş - Dil teorisinin ilmî izahı yapıldı

« Ata kelimesi Türklük kadar eskidir ve Atatürk kadar bizimdir. »

İbrahim Necmi Dilmenin tezinden sonra bir genc talebemiz muvaffak etüdile Ata kelimesinin nasıl ve neden Türk olduğunu izah ve isbat etti

Dünkü celse açıldığı zaman Sekreter İsmail Müstak Mayatan sapık okuyor, Kemal Emin ve İbrahim Necmi Dilmen hitabet kürsüsünde, Talebe Vecihe Kılıçoğlu tezini tahtada izah ederken

Balkan Antantı Olur olmaz sebeble Kuvvetini kaybedemez

İngiltere Kralı Samajeste Sekizinci Edvarda Avrupa cenubu denizlerinde yapmakta oldukları seyahatin ilk merhalesi olan Yugoslavyaya dair garib bir haber çıkarıldı. Daha dünkü hâdiseler olduğu için herkesin bildiği veçhile Samajeste İngiltere Kralı Avrupa cenubunda ilk olarak Yugoslavya topraklarına ayak bastı, ve bir müddet bu memleketin Adriyatik sahillerini boyladı. Samajeste Kral Yugoslavya dahilinde olduğu gibi sahillerinde dahi bir hareket gördü, ve müteakiben Yunan denizlerine indi. Mevzuu bahsettiğimiz haber göre bu seyahat münasebetile İngiltere ve Yugoslavya aralarında bir ittifak akdinin konuşulduğu veya kararlaştırıldığı ve bu keyfiyet tahakkuk ettiği zamanda Balkan Antantının ehemmiyet ve kuvvetinden çok şey kaybedeceği yolunda ileri sürülen bir şayia veya ışaadır ki onu kontrol edemiyen bir kısım matbuatta yer bulabilmiştir. Onu bir yıldız uydurmak

Karar infaz edildi

16 suikasdci Moskovada dün kurşuna dizildi

Merkezi Komite, maznunların af ricasını reddettiğinden hüküm yerine getirildi

Moskova 25 (Hususi) — Başta Zinovyef, Kamenef, Rıkof gibi Sovyet Rusyanın eski ricali bulunan 16 suikasdcı bu sabah şafak vakti Gepeu binasında dahili avlusunda kurşuna dizilmişlerdir. Mahkûmlar son dakikaya kadar affedilmeklerini ümid edivorlardı. Fakat merkez icra komitesi mahkûmların af ricasını reddettiğinden hüküm derhal infaz edilmiştir.

Kurşuna dizilenler arasında sabık Sovyetler Şûrası reisi Rikofla Zinoviyef, Kamenef, Erdekimof, Boka -

Zinovieffe Kamenefin kırda alınmış resimleri

Binbir gece masalını şifre olarak kullanmışlarmış!

Deyli Meyla Moskova muhabiri bildiriyor: «Bugün devam eden hiyaneti vataniye muhakemesinde hâkim gece masalı kitabını şifre olarak kullandığına

Görsel 2- "Ata kelimesi Türklük Kadar Eskidir ve Atatürk Kadar Bizimdir"[29]

İbrahim Necmi Dilmen'in bahsi geçen sunumu; "Güneş-Dil Teorisi dünya dilciliğinin kuruluşundan beri üzerinde kafa yorduğu bir büyük ve ana bilmecenin anahtarı olarak ileri sürülen yüksek bir Türk buluşudur. … Güneş-Dil Teorisi'nin semantik bazı bütün genel mefhumların insanlığın en ilk totemi olan (Güneş)ten çıkmış bulunmasına fonetik bazı da bu mefhumu en ilk (Ağ) sesile ifade etmiş olmasına dayanmaktadır. … Bütün kültür dillerinde ana kaynaklık eden ilkel monofonemik dilin hangi dil olması bahsine gelince Türk dil tezi, bunun özü ilkel Türk dili olduğu davasındadır. … Türk tarih tezinin kardeşi olan Türk dil tezi işte bu methodla bütün ilim dünyasına dillerin ana kaynağı Türk dili olduğunu göstermektedir.[30] Haber Vehice Kılıçoğlu'nun "Ata" kelimesi üzerinde lengüistik denemesi ile devam etmektedir. Bu uzun çözümleme Güneş- Dil Teorisi kapsamında sık sık karşılaşılacak denemelerdendir; "ATA=ağ+ at+ ağ, TATA= ağ+ at+ ağ, DEDE= eğ+ ed+ eğ", yapılan bütün incelemelerden çıkan sonuç Ata'nın morfolojisi ve manasının bir olduğudur. Böylelikle Güneş-Dil çözümlemeleri ile ulaşılabilecek olan popülist milliyetçi sloganların da devri açılmıştır. Ayrıca kurultayda sunulan tezlerin gazetelerde manşetten yer bulduğu görülmektedir.

[29] Cumhuriyet, 26.08 1936.

[30] Cumhuriyet, 26.08.1936, s. 7.

Haberler içerisinde yabancı bilim insanlarının tezleri üzerine de odaklanılmıştır. Söz gelimi kurultaya katılmaktan dolayı müteşekkir oluşlarından bahseden düşünürlerin görüşleri Güneş –Dil Teorisi'ne ilişkin pek çok çalışmada alıntılanmıştır. Bu "övgü" selinin bir örneğini 1 Eylül tarihli Cumhuriyet gazetesinde görmekteyiz: "İngiliz Dil alimi Sir Denisen Roz dünyanın en maruf dil alimlerini bu kadar salahiyetle münakaşaya çeken Atatürk'e karşı hayranlığımızı saklayamadık" demiştir.[31]

Üçüncü Türk Dil Kurultayı'nın mühim başarısı Güneş- Dil Teorisi'nin –ki "ilim tarihinde bir dönüm noktası"[32] olarak nitelendirilmektedir- önemi ve özgünlüğü sıklıkla vurgulanmaktadır. Ayrıca Güneş Dil Teorisi'nin lengüistik aleminde esaslı bir devrim yapacak mahiyette olduğunu; antropoloji, arkeoloji, biyo-psikoloji gibi bilim dallarıyla bağlantılı olduğu, klasik lisaniyet dilinin görmemiş olduğu güneşin öneminin ortaya çıkarıldığı, İndo-Öropeen, Türk ve Hamito-Semitik dilleri arasında Türk alimlerinin yoğun mesaileri ile karşılaştırmalar yapılıyor olmasının öneminden bahsedilmiştir. Teorinin çıkış noktası olan "güneş" ten sık sık bahsedilmiştir. "İdrak ve şuurun ilk hareketinin ilkin (Güneş) üzerinde toplandığını bütün varlığı bu göklerin ışık ve ısı saçan melikesinin yürekte uyandırdığı hayranlık duygularına bağlandığını kabul etmektedir. Teoriye güneş adı verilmesinin sebebi budur.[33] Güneş Dil Teorisi ile ilgili aktarımlar "bilimsel" izlenimi uyandıran bir dil ile sürmeye devam etmiştir. Karakteristik özellikleri belirtilirken antropolojik, psiko-sosyolojik, fonotik bakımdan biyoloji esaslı ve sonuçta fonotik kanunlarının pankronik[34] olduğu belirtilmiştir. Burada yapılmaya çalışılan bir nevi farklı bilimlerden bilimsellik ödünç alınmasıdır. Güneş –Dil Teorisi'nin evrensellik ideası da yine bu metinde rastlanan bir temadır; "Güneş Dil Teorisi her zaman her yerde, her dil için bu değişmeleri kat'i olarak ve katagori halinde tesbit etmektedir".[35] Böylelikle ilk ırk, ilk ulus ve büyük kültür olma ideasının pek çok farklı bilim dalı ile bağıntılı destekleyeni olduğu gösterilebilmektedir.

III. Türk Dil Kurultayı'nın ardından dil meselesi ve Güneş Dil Teorisi, Dil Bayramı ile tekrar gazete sayfalarına taşınmıştır. Bu durum bellek ve takvim ilişkisi doğrultusunda bilinen ve beklenen bir yansımadır ki incelenen gazeteler içerisinde de uygulanışı gözlenebilmektedir. 1936 yıllı Dil Bayramı kapsamında henüz taze olan kurultayın izi haberlerin başlıklarında dahi görülebilir; Açık Söz gazetesi 25 Eylül de "3. Dil Kurultayı ne yaptı?" ve 27 Eylül -1 Ekim tarihleri arasında Muzaffer Muhittin Dalkılıç'ın "Dil Bahisleri Üçüncü Dil Kurultayı

[31] Cumhuriyet, 01.09.1936.

[32] Cumhuriyet, 01.09.1936.

[33] Ulus, 26.08.1936, s. 6.

[34] Cumhuriyet, 27.08.1936, s. 7.

[35] Cumhuriyet, 27.08.1936, s. 7.

niçin toplandı ve ne yaptı?" yazı dizisini yayınlamıştır. Bu yazıların içerikleri Güneş- Dil teorisinin özel ve özgün yerine ilişkin anlatılar içermektedir. Söz gelimi "Üçüncü Dil Kurultayının baştan başa meçhuller ve muammalarla dolu lengüistik ilmine yeni bir Türk tezi olan ve kanuniyetler taşıdığı idea olan (Güneş-Dil) teorisi ile çıkıldı ve bütün meçhul ve muammaların hal olduğu ideasıyla kam olunmayarak bu teorisinin diğer bazı ilimlerle de yem inkişaflar vereceği davası ileri sürüldü. Ve kurultay ilk defa yarı dünya kuşatan bir maiyet aldı"[36] idealarını incelemek için yola çıkan Dalkılıç Güneş-Dil Teorisi'nin tanıtımını yapmaktan öteye gitmemiştir.

> Güneş-Dil teorisinin bütün kültür dilinin –bütün dünya dillerinin değil- tek menşeden geldiğini ve bu menşeinin Orta Asya olduğunu ve bu yurdun Türk yurdu bulunduğunu bütün dünyaya buradan kültür ve medeniyet dilini götürüp yayan uluslarında Türk ulusları olduğu idea mevkiindedir. Her millet bu sonsuz şerefin kendilerinde toplanmasını ister ve bunun için milletler dili bir propaganda vasıtası yapmaktan kurtulamamışlardır. İlk akla gelen Türk tezininde böyle bir siyaset hareketi olma düşüncesidir. … Türk çalışmaları karşısında uyanan dünya ilmi ilk defa bugün tahakkuk eden ideamızın esaslarından bazılarına vasıl olur gibi bir sezgiye kavuştu. (Türk dili olmadan dünya dilleri çözülemez) gibi nihai hüküm bütün dünya dillerinin itiraf cümlesi oldu. Dilleri Türk dili de çözemez. Asıl Türk dili bünyesinden doğan (Güneş - Dil) teorisi metotları işi bütün şümul ve vüzuhile halledecektir.[37]

Batı karşısından çözümler sunan, hem de bu çözümleri kendi içinden sunan bir Türk Dili, geri kalmışlık hissiyatından kurtulmanın yolunu bulmuştur. Bu bağlamda dil ve tarih tezlerinin kesişim noktasındaki Güneş-Dil Teorisi işlevsel bir araçtır ve neredeyse altın bir tabak içerisinde sunulmuştur. Dil bayramı sürecinde Açık Söz gazetesi (25 Eylül-1Ekim arasında) kurultay hakkında 12 haber yayınlarken Ulus (25-27 Eylül) 9 haber, Cumhuriyet (26-30 Eylül) 9 haber yayınlanmıştır. (bakınız ek.)

Dil-Tarih tezleri kesişimini 26 Eylül'de Cumhuriyet gazetesinde başlayan "Güneş Dil teorisinin tarihe tatbiki" yazı dizisinde de görebiliriz. Sonuçta Türk Tarih Tezinin ve Güneş-Dil Teorisi'nin ortak amacı resmi ideolojiye temel dayanak kurgulamaktır. Asırlarca ihmal edilmiş, horlanmış olduğu ifade edilen Türk ulusuna moral vermekte O'nun aslında, "Ne kadar asil, yüksek, eski, köklü bir ulus" olduğunu ispat etmeye çalışmaktadır.[38]

Mesela Babil efsanesinin bahsettiği <kısış-ut-ros> eski bir Türk hükümdarı olan Nuhtan başkası değildir. … Bunun güneş-Dil teorisine göre kanıttı Oğ+ an+ es köklerindedir. Oğ= güneştir. Kuvvet, kudret, sahip, esas, Allah ve saire

---

[36] Dalkılıç, Açıksöz, 27.09.1936, s. 4.

[37] Dalkılıç, Açıksöz 28.09.1936, s. 4.

[38] Beşikçi, *age.,* s. 160.

anlamlarına gelen bir köktür. An= asıl rolü ğ gibi ana kök anlamındadır. Oğ+ an <Oğan> Türkçede doğrudan doğruya Allah anlamına gelir. Çünkü güneş gökteki objelerin en büyüğüdür. … Oanes en büyük sahip Allah, yani Güneş manasına gelen Türkçe kelimedir. Hakikaten efsaneye nazaran <Oanes>in Güneşle beraber doğması ve Güneşle beraber seyrederek onunla birlikte batması düşünülürse, bunun güneşin kendisinden başka bir şey olamayıcığına hiç şüphe kalmaz. … tarihçilerin bize efsane olarak tanıttıkları <Oanes> denilen yarı insan, yarı balık şeklinde olan mahlukun bugün güneş manasına gelen Türkçe bir isim olduğunu Güneş-Dil sayesinde anlıyoruz. Şu halde elcezire havalisinde bundan altı yedi bin yıl evvel yaşamış olan <Akat> ve <Sümer>lerden önce buralara yerleşmiş olan en eski milletlerin de tarihçilerin zannedikleri gibi meçhul insanlar değil, Türkçe konuşan ve Türk ırkından bulunan insanlar olduğunu yine teori sayesinde anlıyoruz.[39] (Cendey, Cumhuriyet, 26.09.1936, s. 6).

Büyük sır böylelikle, -Sümerlerin Türk olduğu- Güneş-Dil teorisi çözümlemesi ile aydınlatılmış olur.

Güneş-Dil teorisinin bu "ilk"lik tezi teorinin rüzgârının zayıfladığı 1938 yıllında halen varlığını sürdürmekteydi. Dil Bayramı dolayısıyla Kurun gazetesinde anılan teorinin içeriğindeki haber şöyledir; "Dünya medeniyetinde Türk Dili, Güneş dildir ki kelimeleri tetkik edebilmek imkânını vermiş, başkalarına peşkeş çekilen birçok sanatların, birçok ırk isimlerinin menşelerini tayin etmekle Türklüklerini meydana çıkarmış bütün bilgilerin ve bunu yapanların Türkler olduğunu ilme istinat eden usullerle ispat etmiştir.[40]

Atatürk'ün vefatından önce sönümlenmeye başlayan Güneş Dil Teorisi, Atatürk'ten sonra terk edilmiştir. Bu konuda Necmi Dilmen'e yorumu sorulduğunda, yanıtını "Güneşimiz öldükten sonra teorisi mi kalır?" metaforu ile vermiştir.

Sonuç

Sonuç olarak çalışma kapsamında Güneş Dil Teorisi ile ilgili yapılan haber arşivi taramasında yeni bir veriden ziyade var olan çalışmaların, çıkarsamaların çıkış noktalarına ulaşılmıştır. Bu bağlamda, Dilmen'i takiben güneşe dair bir metaforun kullanımına izin verilecek olursa Hz. Süleyman'ın söylediği; "Ne var idi ise olacak odur, ne yapıldı ise yapılacak odur. Güneş altında yeni bir şey yok!" sözü anımsanabilir.

Güneş Dil Teorisi bugünün araştırmacılarına kara mizah örnekleri sunmakla beraber bir bütün içerisinde okunmayı hak etmektedir. Ulusun ve resmi ideolojinin oluşturulma sürecinde dil ve tarih her daim ilk ve en kolay kullanılan araçlardır. Dil ulusal birliğin harcıdır. Ulusun belirteci olarak Türkçenin seçilmesi ve

[39] Cendey, Cumhuriyet, 26.09.1936, s. 6.

[40] Kurun, 26.09.1938.

onun ayrıksı kılınması uluslaşmanın fıtratında vardır. Güneş Dil Teorisi eninde sonunda uluslaşmanın bir parçası olarak görülmeli ve sürecin Türkiye uygulamasında çok bilindik ve sıradanlaşmış bir örneği olarak kabul edilmelidir.

Kaynaklar

BEŞİKÇİ İsmail (1991) *Türk Tarih Tezi Güneş-Dil Teorisi ve Kürt Sorunu Bilim Yöntemi Türkiye'deki Uygulama 2,* Yurt Kitap Yayın, Ankara.

BOZDOĞAN Ahmet (2007) Atatürk Döneminin Dil Kültür Ve Edebiyat Politikalarını Yansıtan Bir Halkevi Dergisi: Ortayayla. *C.Ü. Sosyal Bilimler*, Cilt: 31, No: 2, 147 - 156.

DEMİR Gökhan Yavuz (2010) Türk Tarih Tezi ile Türk Dil Tezinin Kavşağında Güneş Dil Teorisi, *U.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler*, Cilt: 11, Sayı: 9, s. 385- 369.

DERRIDA Jacques (2006) İstanbul Mektubu, *Derrida: Yaşamı Yeniden Düşünmek Cogito 47-48,* Yapı Kredi, s. 17-36.

ELSHTAİN Jean Bethke, (1994) Identity, Sovereignity and Self-Determination Peacemaking: Moral and Policy Challenges for a New World. (Ed.), Powers, G. F.,Christiansen, D.,Hennemeyer, R. T. Erişim http://books.google.com.tr/books?id=xp6JwmU4IXUC&pg=PA97&lpg=PA97&dq=jean+bethke+elshtain+nationalism+passion&source=bl&ots=00iNxHwxX3&sig=Gf6omPQPN7fC0DwV4xLU8RLjdfU&hl=tr&sa=X&ei=r_eTUOiyIYLftAaoIGYCg&sqi=2&ved=0CCQQ6AEwAQ#v=onepage&q&f=false.

HOBSBAWM Eric J. (2006) *1780'lerden Günümüze Milletler ve Milliyetçilik Program, Mit, Gerçeklik*, Çev. Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

KOCABAŞOĞLU Uygur (1981) 1919- 1938 Dönemi Basınında Toplu Bir Bakış,*Yıllık,* Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksekokulu, VI., s.95-127.

LEWİS Geoffrey (2004) *Trajik Başarı Türk Dil Reformu,* Çev. Mehmet Fatih Uslu, Gelenek Yayınları, İstanbul.

ÜNDER Hasan (2009) Atatürk İmgesinin Siyasal Yaşamdaki Rolü*, Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Kemalizm Cilt 2,* Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekin, İletişim Yayınları, 6. Baskı, İstanbul.

SADOĞLU Hüseyin (2010) *Türkiye'de Ulusçuluk ve Dil Politikaları*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

CENDEY İsmail Haber (1936) Güneş – Dil Teorisinin tarihe tatbiki 1, *Cumhuriyet*, 26 Ekim.

DALKILIÇ Muzaffer Muhittin (1936) Dil Bahisleri 2; Üçüncü Dil Kurultayı Niçin Toplandı ve Ne Yaptı? *Açıksöz*, 28 Ağustos.

DALKILIÇ Muzaffer Muhittin (1936) Dil Bahisleri 4; Üçüncü Dil Kurultayı Niçin Toplandı ve Ne Yaptı?, *Açıksöz*, 30 Ağustos.

NADİ Yunus (1936) Kurultayın Açılışı, *Cumhuriyet,* 8 Ağustos.

Dil Kurultayının üçüncü günü Prof. Hasan Reşidin tezi Güneş-Dil teorisine göre dil tetkikleri büyük takdirle karşılandı, (1936) *Cumhuriyet,* 8 Ağustos.

Dünya Medeniyetinde Türk Dili, (1938) *Kurun*, 26 Ekim.

İngiliz dil alimi Sir Denisen Roz, (1936) *Cumhuriyet,* 1 Ekim.

Memleketimizde 36 Lise ve 109 Orta Mektep Var, (1937) *Cumhuriyet*.

Üçüncü Türk Dil Kurultayı Merasimle Açıldı Dil Kurultayı Beynelmilel Bir İlim Toplantısı Şeklini Alıyor, (1936) *Cumhuriyet,* 25 Ağustos.

Üçüncü Dil Kurultayı dün de çalışmalarına devam etti, (1936) *Ulus*, 26 Ağustos

Türk Dil Kurultayında Güneş-Dil Teorisinin ilmi izahı yapıldı Ata kelimesi Türklük kadar eskidir Atatürk kadar bizimdir, (1936) *Cumhuriyet*, 26 Ağustos.

Ek

Araştırma kapsamında incelenen gazetelerde Güneş-Dil Teorisi ile ilgili yayınlanmış haberlerin listesi:

Açıksöz (1936)

1 Temmuz "3 üncü Dil Kurultayı tezlerin kopyeleri 15 temmuza kadar gönderilmiş olmalıdır"

25 Eylül "Üçüncü Dil Kurultayı Ne Yaptı?.." 1. Sayfa

26 Eylül "Bugün Dil Bayramıdır" 1. Sayfa

"Dil Türkün ta kendisidir" İskender Fahreddin Sertelli 6. Sayfa

"Türk Dili" Orhan Ziya Aktunç "6. Sayfa

"Dil Bayramı" 6. Sayfa

"Dil Bayramının Yeni Manaları" Muzaffer Muhittin Dalkılıç 6. Sayfa

27 Eylül "Dil Bahisleri 1; Üçüncü Dil Kurultayı niçin toplandı ve ne yaptı?" Muzaffer Muhittin Dalkılıç 4. Sayfa

28 Eylül "Dil Bahisleri 2; Üçüncü Dil Kurultayı niçin toplandı ve ne yaptı?" Muzaffer Muhittin Dalkılıç 4. Sayfa

29 Eylül "Üçüncü Dil Kurultayı niçin toplandı ve ne yaptı?" kapak

"Dil Bahisleri 3; Üçüncü Dil Kurultayı niçin toplandı ve ne yaptı?" Muzaffer Muhittin Dalkılıç 4. Sayfa

30 Eylül "Dil Bahisleri 4; Üçüncü Dil Kurultayı niçin toplandı ve ne yaptı?" Muzaffer Muhittin Dalkılıç 4. Sayfa

1 Ekim "Dil Bahisleri 5; Üçüncü Dil Kurultayı niçin toplandı ve ne yaptı?" Muzaffer Muhittin Dalkılıç 4. Sayfa

Cumhuriyet (1936)

23 Ağustos "Kurultay yarın açılıyor Atatürk Türk Dil kurumunda…" kapak ve 4. Sayfa

24 Ağustos "Dil inkılabımızda yeni bir hamle: Üçüncü Dil Kurultayı bugün saat 14 te merasimle açılıyor" kapak ve 7. Sayfa

"Dil kurultayında hazır bulunacakların dikkat edecekleri noktalar"

"Kurultay açılırken: Dilde Devrim" Halil Nimetullah Öztürk 5. Sayfa

"Dil kurultayı açılırken" M. Turhan Tan 5. Sayfa

25 Ağustos "Üçüncü Türk Dil Kurultayı Merasimle Açıldı Dil kurultayı beynelmilel bir ilim toplantısı şeklini alıyor" kapak, 7. Ve 8. Sayfa

"Kurultayın Açılışı" Yunus Nadi kapak

"Dil Kurultayı" Peyami Safa

26 Ağustos "Türk Dil Kurultayında Güneş-Dil Teorisinin ilmi izahı yapıldı Ata kelimesi Türklük kadar eskidir Atatürk kadar bizimdir" kapak ve 7. Sayfa

"Güneş Dil Teorisi" Mekki Said 7. Sayfa

27 Ağustos "Dil Kurultayının üçüncü günü Prof. Hasan Reşidin tezi Güneş-Dil teorisine göre dil tetkikleri büyük takdirle karşılandı" kapak ve 7. Sayfa

30 Ağustos "Dil Kurultayının ikinci safhasda dünkü içtimada bitti Ecnebi alimler hazırladıkları tezleri müdafaa ettiler" kapak ve 7. Sayfa

1 Eylül "Üçüncü Dil Kurultayı dün mesaisini bitirerek dağıldı" kapak ve 7. Sayfa

"İngiliz dil alimiSirDenisenRoz" Kapak ve 6. Sayfa

"Kurultay intibaları İlim tarihinde bir dönüm noktası" Meki Said 7. Sayfa

24 Eylül "Türk Dili üzerine tetkikler <Terapötik> nedir? Bu kelimenin orjini hangi dilde bulunur? Dr. M. Ali Ağakay Kapak ve 2. Sayfa

26 Eylül "Kültür Bayramı Kutlu olsun dayandığımız esas Dil inkılabının mihveri ve mahreki, kurucu ve koruyucusu <Güneş-Dil> teorisidir" İ. Müşterek Mayakon kapak ve 3. Sayfa

"Dil Bayramı" Yunus Nadi kapak ve 3. Sayfa

"Mutlu Bir Gün Dil Bayramı" 2. Sayfa

"Kopenhag Kongresinde Profesör Nilesen mühim bir tez izah etti" dr.EzionBartalini 5. Sayfa

"Dil Bayramı" M. Turhan Tan 5. Sayfa

"Güneş – Dil Teorisinin tarihe tatbiki 1" İ. H. Cendey 6. Sayfa

27 Eylül "Büyük Dil Bayramı Dün her yerde muazzam merasimle kutlandı" kapak ve 9. Sayfa

29 Eylül "Türk Dili üzerine tetkikler Bir beytin Güneş – Dil metoduna göre tahlili" İsmail Müştak Mayakon kapak ve 2. Sayfa

30 Eylül "Türk Dili üzerine tetkikler Bir beytin Güneş – Dil metoduna göre tahlili 2" İsmail Müştak Mayakon kapak ve 2. Sayfa

2 İkinci Kanun "Dil üzerinde çalışmalar: Türk dilileİndo- Öropeen ve semitik dilleri mukayese Desir" 5. Sayfa

3 İkinci Kanun "Dil üzerinde çalışmalar: Türk dilileİndo- Öropeen ve semitik dilleri mukayese Mer" 5. Sayfa

4 İkinci Kanun "Dil üzerine çalışmalar: Güneş Dil Teorisi Notları Güneş mevhumlarile bağlı olan İslavca <yasnıyyasinu> ve <Zara – Zora> kelimelerinin etimolojisi" 5. Sayfa

5 İkinci Kanun "Dil üzerine çalışmalar: Güneş Dil Teorisi Notları Eski zamanlarda has isimler nasıl verilirdi? Has isimler I" 5. Sayfa

6 İkinci Kanun "Dil üzerine çalışmalar: Güneş Dil Teorisine göre toponomik tahlil Türk en eski millet ve Türk dili anadildir" Hasan Reşit Tankut 5. Sayfa

8 İkinci Kanun "Dil üzerine çalışmalar: Güneş Dil Teorisine göre toponomik tahlil Türk en eski millet ve Türk dili anadildir II ut- uta" Hasan Reşit Tankut 5. Sayfa

9 İkinci Kanun "Dil üzerine çalışmalar: Güneş Dil Teorisine göre toponomik tahlil Türk en eski millet ve Türk dili anadildir III Odun- Udun- Utun" Hasan Reşit Tankut 5. Sayfa

11 İkinci Kanun "Dil üzerine çalışmalar: Güneş Dil Teorisine göre toponomik tahlil Türk en eski millet ve Türk dili anadildir 5 At, Ad, Ut'lu isimler her yerde aynı manayı verir" Hasan Reşit Tankut 5. Sayfa

12 İkinci Kanun "Dil üzerine çalışmalar: Güneş Dil Teorisine göre toponomik tahlil Türk en eski millet ve Türk dili anadildir 6 Katlı has isimler ve Sümercede redoublement" Hasan Reşit Tankut 5. Sayfa

14 İkinci Kanun "Güneş Dil Teorisine göre toponomik tahlil" Hasan Reşit Tankut 5. Sayfa

16 İkinci Kanun "Güneş Dil Teorisine göre toponomik tahlil Darahan ve Dara" Hasan Reşit Tankut 5. Sayfa

21 İkinci Kanun "Güneş Dil Teorisine göre toponomik tahlil Tut ankamun, amun" Hasan Reşit Tankut 5. Sayfa

27 İkinci Kanun "Güneş Dil Teorisine göre toponomik tahlil Başlangıç" Saim Ali Dilemre 5. Sayfa

Ulus (1936)

12 Ağustos "İki Sovyet Profesörü dil kurultayında bulunmak üzere İstanbula geliyor" 3. Sayfa

18 Ağustos "Üçüncü Dil Kurultayı 24 Ağustosta Dolmabahçede açılıyor" kapak ve 4. Sayfa

19 Ağustos "Dil Kurultayına hazırlık birçok tanınmış yabancı alimler geldi" kapak

20 Ağustos "Üçüncü Türk Dil Kurultayı davetli üyelerin ilk listesi" kapak ve 5. Sayfa

"Üçüncü Türk Dil kurultayı halkevlerinde kutlanacak"

21 Ağustos "Üçüncü Dil Kurultayı Kültür Bakanımız Türk Dil Kurumunun dünkü toplantısında bulundu" kapak ve 5. Sayfa

22 Ağustos "Üçüncü Türk Dil kurultayının hazırlıkları bitti Bilginlerin tezleri Kurultaya verildi" kapak

23 Ağustos "Atatürk yabancı dil alimlerini kabul buyurdular" kapak

"Dil kurultayı açılırken; Türk dili üzerindeki çalışmaların vermiş olduğu neticeler çok sevindiricidir" kapak ve 5. Sayfa

"Üçüncü Dil Kurultayına Girme kartları verilecek olanların listesi" 4. Sayfa

24 Ağustos "Üçüncü Dil Kurultayı Bugün Toplanıyor" kapak ve 5. Sayfa

"Dil Kurultayları" 5. Sayfa

26 Ağustos "Üçüncü Dil Kurultayı dün de çalışmalarına devam etti" kapak ve 6. Sayfa

"Kültür davamız; Üçüncü Dil Kurultayı" Behçet Kemal Çağlar 2. Sayfa

27 Ağustos "Dil Kurultayının Üçüncü Günü" kapak ve 4. Sayfa

"Kurultayın üçüncü günü Halkevinde çoşkun gösterilerle kutlandı" 2. Sayfa

28 Ağustos "Üçüncü Dil Kurultayında" kapak

"Dil Bayramının dördüncü kutlanışı" 2. Sayfa

29 Ağustos "Kurultay dün iki toplantı yaptı" kapak

"Halkevimizde dünkü dil gecesi" 2. Sayfa

30 Ağustos "Türk Dilciliğinin Zaferi" kapak ve 7. Sayfa

31 Ağustos "Üçüncü Dil Kurultayında" kapak ve 4. Sayfa

1 Eylül "Dil Kurultayı dün kapandı" kapak ve 5. Sayfa

4 Eylül "Dil kurumunun genel merkezi" 2. Sayfa

14 Eylül "26 Eylül Dil Bayramı kutlama programı hazırlandı" kapak ve 4. Sayfa

25 Eylül "Yarın dil bayramı: Dil savaşımızın bu sayılı günü yarın yurdun her tarafında törenle kutlanacak" kapak

"Afyonda dil bayramı hazırlıkları" 2. Sayfa

26 Eylül "Bugün Dil Bayramı Harbiye Ankaraya geldi" kapak

"Dil Bayramı" Fatih Rıfkı Atay kapak

"Türk- Türk dili" İzzet Ulvi Aykurt 2. Sayfa

27 Eylül "Dil Bayramı dün bütün yurdda törenle kutlandı" kapak

"İbrahim Necmi Dilmenin İstanbuldakiAytası" 6. Sayfa

"AhmedCevadEmreninAnkaradakiAytası" 7. Sayfa

"Ferid Celal Güven, Besim Atalay Kazım Nami Duru ve IshakRefetinAyta ve şiirleri" 8. Sayfa

3 Son Kanun "Lengisik bir seyahat: Güneş – Dil Teorisine göre Elbistan adının tetkiki yarın neşre başlıyoruz" kapak

4 Son Kanun "Lengisik bir seyahat: Güneş – Dil Teorisine göre Elbistan adının tetkiki" H. Reşit Tankut kapak ve 2. Sayfa

7 Son Kanun "Lengisik bir seyahat: Güneş – Dil Teorisine göre Elbistan adının tetkiki II" H. Reşit Tankut 2. Sayfa

8 Son Kanun "Lengisik bir seyahat: Güneş – Dil Teorisine göre Elbistan adının tetkiki: Halk Etimolojisi Nedir?" H. Reşit Tankut 2. Sayfa

9 Son Kanun "Lengisik bir seyahat: Güneş – Dil Teorisine göre Elbistan adının tetkiki Dağ eli anlamına Aşbistan" H. Reşit Tankut 2. Sayfa

10 Son Kanun "Lengisik bir seyahat: Güneş – Dil Teorisine göre Elbistan adının tetkiki Bahçe anlamına Elbistan akıl ve zaka anlamına İlbistin" H. Reşit Tankut 2. Sayfa

18 Son Kanun "Güneş Dil Analiziyle Art, Artist, Artistlik… üzerine bir etüt" Ahmet Cevat Emre 2. Sayfa

20 Son Kanun "Güneş Dil Analiziyle Art, Artist, Artistlik… üzerine bir etüt II" Ahmet Cevat Emre 2. Sayfa

21 Son Kanun "Güneş Dil Analiziyle Art, Artist, Artistlik… üzerine bir etüt III" Ahmet Cevat Emre 2. Sayfa

22 Son Kanun "Güneş Dil Metodile: Dinamo, Dinamik, Dinamit… Grubu üzerine bir etüt denemesi" Ahmet Cevat Emre 2. Sayfa

23 Son Kanun "Güneş Dil Metodile: Dinamo, Dinamik, Dinamit… Grubu üzerine bir etüt denemesi II" Ahmet Cevat Emre 2. Sayfa

10 Şubat "Yeni Kitaplar: Güneş Dil Teorisine göre dil tetkikleri ve toponomik tetkikleri" Hasan Reşit Tankut 2. Sayfa

Ulus 1937

13 Mart "Atatürk dün türk dili tetkik kurumunda 6 saat çalıştırlar" kapak

19 Mart "Kitaplar arasında: Türkoloji ders hulasaları ve Güneş Dil Teorisi üzerine ders notları Abdülkadir İnan" Hüseyin Namık Orkun 4. Sayfa

Kurun (1938)

14 Temmuz "Türk Dil Kurumu" kapak

"Türk Dil Kurumu Altı Yıl İçerisinde Ne Gibi İşler Başardı Kurumun Genel Sekreteri İbrahim Necmi Anlatıyor" 4. Sayfa

15 Temmuz "Tetkikler: Dil- Vasıta Bir mütercimin not defterinden" Feridun Kurt Andolsun 5. Sayfa

24 Temmuz "Cenevre Tedrisat Konferansında Pr. Afet mühim bir teklifte bulundu Sümerce gibi eski dillerin okutulması hakkındaki takriri tasvip edildi" 6. Sayfa

8 Ağustos "Tarih Diyor ki" Hakkı Tarık US kapak (harf inkılabı hakkında)

9 Ağustos "Harf İnkılabından 10 Yıl Sonra" Hakkı Tarık US kapak ve 11. Sayfa

10 Ağustos "Harf inkılabının onuncu yıllı dün büyük ve coşkun tezahüratla kutlandı" kapak (harf inkılabı hakkında)

"İnkılabın büyük başarıcısına şükran telgrafları çekildi. Sarayburnu abidesine çelenk kondu" 10. Sayfa (harf inkılabı hakkında)

25 Eylül "Dil Bayramı yarın bütün milletin iştirakiyle kutlanıyor" 2. Sayfa

26 Eylül "Günlerin Peşinden; Güneş – Dil Teorisi" Hasan Kumçayı kapak

"Bugün Dil Bayramıdır" kapak

"Dilimiz" Asım Us kapak

"Dünya Medeniyetinde Türk Dili" 2. Sayfa

"Tanınmış fikir adamımız Hasan Ali Yücel'in Dil inkılabımız hakkındaki düşünceleri" 2. Sayfa

"Dil Bayramı yurdun her tarafında parlak bir merasimle kutlandı" 10. Sayfa

27 Eylül "Dilimiz" Asım US